

Uchwała nr 338/XLVII/2011
Senatu Politechniki Warszawskiej
z dnia 29 czerwca 2011 r.

w sprawie przywrócenia dobrego imienia prof. Jana Czochrańskiego

Senat Politechniki Warszawskiej, działając na podstawie § 45 ust. 1 pkt 7 Statutu PW, w nawiązaniu do uchwały nr 134/XLI/93 Senatu PW z dnia 23 czerwca 1993 r. w sprawie Profesora Jana Czochrańskiego, po zapoznaniu się z dokumentami w archiwach państwowych, w tym z pismem Dyrektora Archiwum Akt Nowych z dnia 9 czerwca 2011 r. - stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały, stanowiskiem Senackiej Komisji ds. Historii i Tradycji - stanowiącym załącznik nr 2 oraz stanowiskiem Senackiej Komisji ds. Etyki Zawodowej - stanowiącym załącznik nr 3, doceniając wybitne w skali światowej osiągnięcia naukowe prof. Jana Czochrańskiego, będące podstawą nadania Mu w 1929 r. tytułu doktora *honoris causa* Politechniki Warszawskiej, w związku z ujawnionymi dokumentami potwierdzającymi Jego patriotyczną postawę w okresie II Wojny Światowej, uważa za konieczne przywrócenie Jego dobrego imienia, podważonego w Politechnice Warszawskiej w roku 1945.

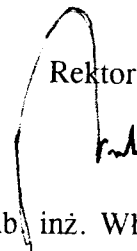
Senat zwraca się do Rektora i całej społeczności akademickiej Uczelni o podjęcie działań przypominających postać i dokonania prof. Jana Czochrańskiego, w celu zapewnienia mu należnego miejsca w historii Politechniki Warszawskiej i nauki w Polsce.

Sekretarz Senatu

mgr Danuta Sołtyska

Rektor

prof. dr hab. inż. Włodzimierz Kurnik

Stanowisko Komisji Historii i Tradycji Uczelni Senatu Politechniki Warszawskiej
w sprawie przywrócenia dobrego imienia prof. Jana Czochralskiego
przyjęte 21 czerwca 2011r.

Zbliżająca się rocznica 100-lecia opublikowania przez prof. Jana Czochralskiego fundamentalnej pracy dotyczącej hodowli monokryształów; *Ein neues Verfahren zur Messung der Kristallisationsgeschwindigkeit der Metalle*, stała się dla władz Uczelni okazją do zaprezentowania postaci Profesora.

Prof. Jan Czochralski mieszkając i pracując przez pewien okres w Niemczech, przez cały czas czuł się Polakiem i podkreślał swoją polskość. To poczucie patriotyzmu sprawiło, że w 1928 r. powrócił wraz z całą rodziną (żoną była Niemką holenderskiego pochodzenia) do Polski, gdzie rozpoczął pracę na Politechnice Warszawskiej. Prezydent Rzeczypospolitej Polski prof. Ignacy Mościcki nadał prof. Janowi Czochralskiemu tytuł profesora, a Politechnika Warszawska uhonorowała go zaszczytną godnością *doctora honoris causa*.

Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Warszawy w dniu 28 września 1939 r., Profesor jako osoba doskonale znana Niemcom był wraz z całą rodziną w niezmiernie trudnej sytuacji, ponieważ Niemcy z takimi osobami chcieli nawiązać kontakt oczekując o nich współpracy. Profesor takiej współpracy się nie podjął, a nawiązane kontakty wykorzystywał do ratowania Polaków. Wizyty umundurowanych Niemców były wynikiem znajomości z okresu pracy w Niemczech oraz odwiedzinami krewnych żony Profesora. Dla postronnych osób stało się to powodem podejrzeń i oskarżeń o kolaborację.

Podjęcie na przełomie lat 1939/1940 prac badawczych przez Zakład Badania Metali, którego kierownikiem był Profesor, pomimo zgodności z późniejszymi działaniami Rektora Kazimierza Drewnowskiego, było traktowane jako akt współpracy z Niemcami. Fakt ten sprawił, że grono profesorów Politechniki przestało uważać prof. Jana Czochralskiego za profesora tej uczelni. Ten wielce krzywdzący i niesprawiedliwy osąd stał się kryterium decydującym dla obradującego w dniu 19 grudnia 1945 r. Senatu Politechniki Warszawskiej, który odmówił prof. Janowi Czochralskiemu prawa powrotu do pracy na Politechnice – co znalazło wyraz w sentencji protokołu posiedzenia Senatu; *„Senat stwierdza, że dr Jan Czochralski od końca 1939 r. przestał być uważany przez grono profesorów za profesora Politechniki Warszawskiej i uchwała dać odpowiedź, że sprawa objęcia przez J. Czochralskiego pracy w Politechnice jest nieaktualna”*. Nie są znane dokumenty uzasadniające podjęcie takiej decyzji ani świadczące o daniu Profesorowi szansy obrony. Obradujący w dniu 13 czerwca 1993 r. Senat Politechniki Warszawskiej podjął uchwałę w której nie widzi potrzeby i możliwości reasumpcji Uchwały z 1945 r.

Komisja Historii i Tradycji Uczelni uważa, że wspomniane działania poprzednich Senatów zostały podjęte przy braku dostatecznej informacji o działalności Profesora, niedostępnej z uwagi na ówczesną sytuację społeczno-polityczną. Rezultatem kwerendy przeprowadzonej w Archiwum Uczelni, Muzeum Politechniki Warszawskiej, Instytucie Pamięci Narodowej, Centralnym Archiwum Wojskowym, Archiwum Akt Nowych oraz Muzeum Wojska Polskiego było odnalezienie dokumentów potwierdzających współpracę prof. Jana Czochralskiego z Oddziałem II Komendy Głównej Armii Krajowej. Opierając się na zgromadzonych dokumentach Komisja stwierdza, że należy przywrócić prof. Janowi Czochralskiemu Jego dobre imię - godne polskiego uczonego światowego formatu, który w czasie wielkiej próby narodowej potrafił przyjąć postawę patriotyczną wykorzystując w tym celu swoją szczególną sytuację formalno-prawną. Jednocześnie Komisja postuluje zobowiązanie władz uczelni do podjęcia działań zmierzających do przywrócenia dobrego imienia Profesora w świadomości społecznej.

Stanowisko Komisji ds. Etyki Zawodowej
Senatu Politechniki Warszawskiej
w sprawie przywrócenia dobrego imienia i podjęcia działań promujących
osiągnięcia naukowe Profesora Jana Czochralskiego, doktora *honoris causa*
PW

Odkrycia naukowe Profesora Jana Czochralskiego w obszarze szeroko pojętej inżynierii materiałowej, a w szczególności w dziedzinie wytwarzania monokryształów mają fundamentalne znaczenie dla rozwoju światowej cywilizacji.

Praca zawodowa Profesora w Niemczech przed wybuchem drugiej wojny światowej oraz pozorny brak zaangażowania w ruch oporu w czasie okupacji sprawiły, że jego osoba spotkała się z niezaskuszoną i nieprzychylną oceną ze strony części warszawskiego środowiska akademickiego, które jednak z uwagi na głęboko zakonspirowaną działalność profesora nie mogło dysponować wiedzą o prawdziwych motywach jego postępowania.

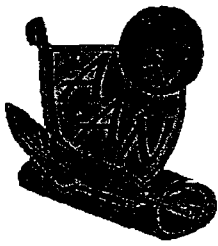
Nieświadomość faktów i powierzchowność oceny postawy Profesora w okresie okupacji stały się powodem dalece krzywdzącej decyzji, w wyniku której nie przyjęto Go po wojnie do pracy w Politechnice Warszawskiej, a jego dobre imię zostało na długie lata okryte cieniem.

W świetle przeprowadzonych dogłębnych badań w państwowych instytucjach archiwalnych oraz w Politechnice Warszawskiej, Profesor Jan Czochralski jawi się jako postać, która w ekstremalnych warunkach bezwzględного terroru okupanta, a w okresie powojennym w atmosferze ścierania się różnych sił politycznych, potrafiła zachować godną postawę człowieka, kierującego się głębokim patriotyzmem.

Odnosząc się z uznaniem do osoby Profesora Jana Czochralskiego, jako patrioty i prawego Polaka oraz światowej sławy naukowca, Komisja ds. Etyki Zawodowej wyraża głębokie ubolewanie z powodu moralnej krzywdy wyrządzonej Profesorowi i uważa, że należy przywrócić należne mu dobre imię, które na trwale ugruntuje się w krajowej i międzynarodowej opinii publicznej.

Komisja ds. Etyki Zawodowej zwraca się z prośbą do Senatu PW i całego środowiska akademickiego Uczelni o podjęcie działań promujących zarówno samą postać jak i wybitne osiągnięcia naukowe Profesora Jana Czochralskiego, doktora *honoris causa* PW.

Warszawa, 26.06.2011

Archiwum Akt Nowych

ul. Hankiewicza 1
02 - 103 Warszawa

załącznik nr 1 do Komunikatu Delegata nr 338 z dnia 12/2011 z dnia 20.06.2011

Sz. P

Prof. dr hab. inż. Włodzimierz Kurnik
Rektor Politechniki Warszawskiej
Plac Politechniki 1, 00-661 Warszawa

Wasze pismo z dnia:
20.IV.2011 r.

Wasz znak:
BR-120-13/109/11

Nasz znak:
IV 840-972/11

Data:
9 czerwca 2011 r.

Magnificencjo, Panie Profesorze

W nawiązanie do pisma Pana Rektora dotyczącego działalności w okresie okupacji prof. Jana Czochrańskiego chciałbym poinformować, że w trakcie kwerendy dokumentacji Armii Krajowej i Delegatury Rządu RP na Kraj znajdującej się w zasobie Archiwum Akt Nowych odnaleziono meldunek z dnia 8 czerwca 1944 r. Referatu 999 „Korweta” przesłany do Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK kryptonim „18-b” - sygn. 203/III-8, k. 253, oparty na informacjach dostarczonych przez prof. Jana Czochrańskiego (nazwisko i imię zostało w dokumencie niedokładnie usunięte) potwierdzający przesyłanie przez niego informacji kontrwywiadowi AK.

Meldunek ten jest załącznikiem do pisma przewodniego przesłanego z Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK kryptonim wewnętrzny „Honoratka” do Biura Studiów Propagandy i Nastrojów Oddziału II KG AK kryptonim „Genowefa” z dnia 8 czerwca 1944 r. informującego, iż przesłane dane pochodzą od prof. Czochrańskiego – sygn. 203/III-8, k. 252. Odnaleziony dokument potwierdza współpracę prof. Jana Czochrańskiego z Oddziałem II Komendy Głównej Armii Krajowej.

Z kolei informacja znajdująca się w sporządzonym w Oddziale II KG AK Raporcie przemysłowym z dnia 12 lutego 1944 r. – sygn. 203/III-7, k. 32 – potwierdza jedynie funkcjonowanie Zakładu Badania Materiałów kierowanego przez prof. J. Czochrańskiego.

MO

W zał.

- kopie dokumentów

Łyżewski szczerku

REKTOR
ARCHIWUM AKT NOWYCH

dr Tadeusz Krawczak